

K praxi odvolacích instancí.

Napsal r. v. z. s. K. KRCHA.

Je známou skutečností, že civilní soudní agenda stoupá, že k dispozici jsou soudcovský personál nemůže ji normálním způsobem zmocit a že v důsledku toho se jednání soudní v jednotlivých případech na úkor věci a s přehlížením platících formálních předpisů urychluje, současně však projednání a skončení celého procesu prodlužuje resp. oddaluje.

Kdežto kdysi projednával civilní senát jednou až dvakrát týdně, a to vždy jeden, dva, nejvýše tři případy, a sice přesně dle norem civ. soud. řádu, za bezpodmínečného šetření principu ústnosti a přistupoval k rozhodnutí po důkladném a podrobném, často až zbytečně rozvlácném probrání sporné látky, dnes jedná pět až šestkrát v týdnu o pěti až 6 případech denně, omezuje se více méně na obsah přípravných spisů, doplněný nanejvýše ústními poznámkami obou stran, a hledí se úzkostlivě vyhnouti potřebě opětného odročení u vědomí, že tím protahuje se spor na více měsíců.

Za tohoto stavu věci je pochopitelné, že tu a tam zůstane některá podrobnost nedosti vysvětlena a probrána, obzvláště zdá-li se pro rozhodnutí postradatelnou a že nalézací senát či soudce zřekne se v určitých případech dalších nabízených důkazů, může-li kombinací okolností již zjištěných a volným uvážením celého stavu věci dospět ke konečnému přesvědčení o oprávněnosti neb bezúvodnosti žalobního nároku.

Dalším všeobecně známým faktem je, že dnes proti každému kontradiktorickému rozsudku podává se odvolání, a to i ve případech úplně beznadějných, s tím, často od právních zástupců upřímně doznávaným úmyslem, aby se dlužníku získal odklad v placení, neboť při proměnlivosti hodnoty zboží i valuty znamená někdy odklad poloviční vítězství a svrchu zmíněná zaměstnanost a přetíženost soudů k tomu přímo svádí.

Konečně je v účastněných kruzích známa a dosti často přetřásána ještě jedna skutečnost, t. j. nápadně časté zrušení vynesení rozsudků u odvolací stolice z důvodu kusosti (§ 496 c. s. ř.).

Přemýšlíme-li trochu o těchto třech skutečnostech, neubráníme se dojmu jisté souvislosti mezi nimi.

Jisto jest, že svrchu vylíčené panující poměry u soudů poskytnou nezřídka odvolací stolici příležitost, zjistiti v příslušných spisech určité mezery a určité nedostatky a neméně jisto jest, že častým rušením v odpor vzatých rozsudků přichází se vstříc tendenci stran, o níž shora rovněž zmínka se stala, neboť zrušením rozsudku a nutností znovu spor projednati získá se zajisté vítaný odklad konečného vyřízení a právě možnost získání tohoto odkladu i zrušením rozsudku má snad také svůj podíl v kalkulaci strany podlehnuvší.

Za tohoto stavu věci není snad nemístné upozornění, že by odvolací instance měly zmíněné souvislosti shora uvedených skutečností věnovati trochu pozornosti, počítati s danými poměry a nepřehlížeti heslo »respice finem«.

Ty doby snad u nás přece jen minuly, kdy odvolací neb rekursní referent pokládal skoro za svou osobní čest, změnou neb zrušením rozhodnutí první stolice projevití svůj vlastní věhlas, kdy, jak se říkalo populárně, hledal nějaký ten »chlup« v dosavadním řízení, aby mohl první stolici náležitě vyčiniti a kdy se změna v II. stolici pokládala za jakési dobré omen pro konečný výsledek, ježto stolice třetí pravidelně měnila zase druhé rozhodnutí ve prospěch prvního.

Nechci také zvláště poukazovati na význam odvolací praxe pro otázku soudní autority, neboť nebude zajisté nikdo popírati, že u občanstva právní pomoci se dovolávajícího nezůstává bez povšimnutí, shledává-li jeden soud žalobu odůvodněnou, druhý soud opět neodůvodněnou a třetí je ev. opět jiného názoru, a jistě činí si svůj úsudek o spravedlnosti, která pojmově má býti přece jedinou, absolutní, nebo aspoň o schopnosti svého soudce, jenž svým povoláním této spravedlnosti slouží.

Prostý občan těžko chápe, jak se může »zákon« u jednoho soudu vykládati tak a u druhého jinak, větrí za tím všeliaké často směšné pohnůtky a důvody a vykládá si změňovací a zrušovací rozhodnutí instance jako desavuování a snížení soudce prvního.

Tento psychologický moment nemůže ovšem býti pro odvolací instance do té míry rozhodujícím, aby stal se vodít-

kem a základem výkonu práva, ale neměl by býti přehlížen všude tam, kde jedná se o otázku pochybnou, o otázku osobního názoru, o věci podružného a podřadného významu, o podrobnosti, které podle celého stavu věci na konečném rozhodnutí nic nezmění, a o mezery, jichž vyplnění možno provéstí kratší cestou doplnění.

Z tohoto hlediska nelze, myslím, schvalovati dnešní praxi odvolacích instancí, pokud tyto se zvláštní oblibou používají § 496 c. s. ř., rušíce naříkaný rozsudek pro kusost a vracejíce věc k novému projednání prvé stolici.

V uvážení svrchu vylíčených poměrů není zajisté na místě přílišná rigoróznost, pokud opravdu není naprosto nutná i stavem věci odůvodněna.

Jsou mi známy případy, kdy tomu tak opravdu nebylo, kdy prvý soudce stál bezradně nad uloženým mu odstraněním udánlivé kusosti řízení, kdy samy strany raději se dodatečně smířily, než aby započaly vyčerpaný spor znovu a kdy nové rozhodnutí, jak bylo lze předvídati, kryje se úplně s rozhodnutím zrušeným a nabývá pak i právní moci.

V jednom z těchto případů na př. jednalo se o dissoluční smlouvu, jejíž obsah — pokud byl vůbec smluven — svědectvím přítomné osoby a vyčerpávajícím výsledkem obou účastněných stran byl zjištěn, a kdy přece odvolací stolice rozsudek zrušila a nařídila prvé instanci, aby obsah smlouvy »přesněji« zjistila, načež strany při novém jednání prohlásily, že nemohou ničeho více už k svým výpovědím dodat.

V jiném případě vyslechnuti byli o obsahu ústní smlouvy o dílo dva smlouvu uzavírající inženýři jako zástupci stran a soud ve svém rozsudku konstatoval, že nebylo lze přesný obsah smlouvy zjistiti, poněvadž oba svědci věc původně jen kuse projednali a při svém výsledku navzájem si odporovali, a přesto odvolací stolice, zrušivší rozsudek, uložila prvé stolici opětným výsledkem smlouvu přesněji zjistiti.

V jednom sporu o správu prohlásili dva techničtí znalci, že sesílení dodané a za slabou uznané konstrukce bylo by z blíže uvedených důvodů příliš a nepoměrně nákladné a doporučili proto slevu požadované odměny a odvolací soud rozsudek, v tomto smyslu vydaný, zrušil s poukazem, aby byla zjištěna ciferně výše onoho přílišného nákladu, ač to zname-

nalo ohromnou práci odbornou a v důsledku toho značné zdražení a prodloužení procesu a sloužití mohlo jedině neobdobnickému porovnávání příslušných cifer laikem, to jest příslušným soudcem.

V jiném sporu nařízeno bylo zrušujícím nálezem zjištění přemrštěnosti kupní ceny, ač cena ta byla smluvena, jednalo se o spor obchodní, a námitka lichvy, resp. nezákonnosti podle § 879 obč. z. nebyla ani výslovně uplatňována.

Tyto jen namátkou uvedené případy nasvědčují tomu, že především nebylo snad nutno v nařízených směrech rozsudek přezkoumávat a pak že mohlo se tak státi event. podle posl. odst. § 496 c. s. ř. pouhým doplněním řízení v druhé stolici místo odkázáním celého sporu k novému projednání I. stolici.

Nápadným zjevem v praxi odvolací je též okolnost, že skoro nikdy nepoužívá se ustanovení § 479 (v § 499 citovaného) a § 519 ad 3 c. s. ř., dle něhož možno vyhraditi nové jednání u I. stolice až po pravomoci zrušovacího nálezu, takže je umožněno předchozí přezkoumání nejvyšším soudem.

Intencí zákonodárcovou při stanovení možnosti vyloučiti opravný prostředek bylo zajisté urychlení sporu — v normálních poměrech ovšem —, dnes však v mnohých případech znamenala by právě naopak revise možné jeho urychlení, v těch případech totiž, kdy by nejvyšší soud nesouhlasil s názorem odvolacího soudu v otázce zrušení prvního rozsudku.

Odvolací instance naprostým vyloučením revise při svých zrušovacích nálezech vydává se dojmu jistého pašovství, proti němuž první soudce a i strany jsou úplně bezmocní. »Sic volo, sic iubeo!« praví odvolací stolice svojí dosavadní praxí a uváží-li se při tom ještě i další ustanovení § 499 c. s. ř. o vázanosti první stolice právním názorem vyšší instance a k tomu obzvláště ještě i nesprávný extensivní výklad tohoto ustanovení u prvních instancí, které cítí se často vázány nejen právním názorem II. stolice tvořícím přímo podklad zrušovacího usnesení, nýbrž i právním názorem II. stolice vedle toho — ve smyslu zákona — jen nezávazně projeveným.

Mám za to, že by se mělo panující praxi věnovati více pozornosti a, pak-li táž měla by i na dále potrvati, při nutné.

v dohledné době nadcházející reformní novelisaci soud. řádu příslušná ustanovení téhož účelně pozměnit ve směru umožňujícím kritiku zrušovacích nálezů nejvyšším soudem.

Stačilo by k tomu škrtnutí posledních řádek třetího odstavce § 519 c. s. ř. s příslušnou korekturou v § 479 c. s. ř. Námitka, že by tím zvýšila se agenda nejvyššího soudu nepadala by snad tolik na váhu, uváží-li se, že by se jednalo pouze o revisní rekurs, ježto kasace z důvodu kusosti děje se usnesením (§ 499 c. s. ř.), že by už sama možnost dalšího opravného prostředku dozajista vyvolala značné obmezení dnešního počtu kasačních nálezů v druhé stolici a že by namnoze provedením revise v tomto stadiu předešlo se jen revisi pozdější a tím zjednala se zase znova rovnováha.

Význam by to mělo asi hlavně v případech odchylného právního názoru druhé stolice, kdy táž ruší rozsudek prvního soudce, poněvadž nemá zjištěny okolnosti pro její názor rozhodné, prvním soudcem však s jeho stanoviska právem stranou ponechané.

V takovémto případě při bezvýhradném zrušení prvního rozsudku nemohou se strany dovolati korektury mylného snad názoru odvolací stolice, proces musí se v první stolici znovu provést ve směru odvolacím soudem předepsaném a teprve po vynesení nového rozsudku opravnými prostředky dospěje nejvyšší soud k tomu, aby připojil se přece snad jen k názoru soudu prvního. Všecka ta práce mezitím provedená přichází ovšem na zmar.

Ostatně stačila by snad i mírnější reforma v tom směru, že by se ustanovení § 478 c. s. ř. zavazující odvolací soud obligatorně k vlastnímu meritornímu projednání a rozhodnutí sporného případu, pak-li obě strany to navrhnou, zavedlo i pro případ § 496 c. s. ř., kdy takový souhlasný návrh není pro odvolací soud t. č. ještě závazným.

Nepochybuji, že by solidní zástupci obou stran — pokud se opravdu nejedná té neb oné straně jen o prodloužení sporu — tohoto práva častěji užívali a že by už tím vykonával se příslušný vliv na odvolací soud, který by důsledky svého rozhodnutí takto sám nésti musil.

Předešlo by se tím výstřelkům odvolací praxe bez újmy rychlosti jednání a bez obtěžování nejvyššího soudu,

neboť místo ohledu na možnost bezprostřední kritiky nadřízené stolice působil by tu ohled na ev. nutnost vlastního projednání věci.

I kdyby se toto projednání dělo cestou rekvisice neb příkazu v I. stoli, znamenalo by to zjednodušení a urychlení, poněvadž by se tím uspořil při nejmenším jeden rozsudek v I. stoli a nové opravné řízení před II. stoli.

Je ku podivu, že právě z tohoto důvodu nepoužívají odvolací instance už nyní dobrovolně fakultativního ustanovení toho, když přece prospěch z něho plynoucí pro rychlejší konání spravedlnosti je na jevě a odpomohlo by se tím aspoň částečně stížnostem a nářkům ve veřejnosti stále hlasitěji pronášeným. Uvažuje se o dalším zvýšení kompetenčních cifer, o rozšíření instituce samosoudců, zřizují se nové výpomocné senáty nalézací, zamýšlí se snad novou kombinací odměn za t. zv. vícepráce vybičovati sporné soudce ještě k dalšímu stupňování processní činnosti a na tuto zde naznačenou cestu stále se zapomíná. Jde-li o rekreaci našeho soudnictví, nesmí býti přehlíženo nic, co by k ní mohlo přispěti, a musí ustoupiti stranou každé pohodlí, každý sebe oblíbenější »šiml« a nutno použití každé zákonné možnosti kdekoli se naskytující.

Myslím, že naše odvolací instance změnou své dosavadní praxe ve svrchu zmíněných směrech mohly by platně k této rekreaci přispěti a že by tím nad to pozdvihly eo ipso i bez tak dosti otřesenou autoritu soudů vůbec. Ceterum autem censeo: rušiti v odpor vzaté rozsudky co nejméně, jen tam, kde to opravdu nezbytno, a raději po event. doplnění hned meritorně rozhodovati, případně rušiti s výhradou opravného prostředku!

Jaké jsou formy trestné viny dle osnovy nového zákona trestního?

Píše Dr. DRBOHLAV.

(Dokončení.)

Při tomto výkladu dojdeme ku správné konklusi, že činy trestné dělí se na úmyslné a jinaké podle duševního vztahu pachatelova k zevnější činnosti a jejímu výsledku a